

University of Groningen

Trekkende wad- en toendravigels kunnen het klimaat best aan

Piersma, Theun

Published in:
Vogelnieuws

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2009

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Piersma, T. (2009). Trekkende wad- en toendravigels kunnen het klimaat best aan. *Vogelnieuws*, 2009(4), 18-19.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Trekkende wad- en toendravigels kunnen het klimaat best aan

Er wordt veel gespeculeerd over de overlevingskansen van trekvogels nu het klimaat overduidelijk en ook nog heel snel verandert. Volgens eco­loog Theunis Piersma kunnen de meeste trekvogels grote klimaatveranderingen wel aan. Maar niet de grootschalige roof van hun habitats.

Er is geen twijfel mogelijk dat het weer, en daarmee het klimaat waarin het wisselende weer wordt uitgemiddeld, op alle mogelijke manieren het leven van kleine en grote dieren beïnvloedt. In de Waddenzee foerageren kanoeten in dichtere groepen, en lopen ze meer met hun koppen in de wind, als het kouder wordt. Zo besparen ze op energie en hoeven ze per dag minder lang te foerageren. Na koude winters vinden kanoeten over het algemeen meer geschikte schelpdieren op het wad. Tijdens mooie zomers op de toendra brengen kanoeten gemakkelijker hun kuikens groot. Omdat het weer zowel van invloed is op de energiebehoefte als op het voedselaanbod, is het van grote betekenis. Het weer beïnvloedt de kansen op leven en dood, zowel op de korte als de lange termijn.

Vogels zijn heel goed gebufferd

Toch neem ik alle toekomstscenario's die alléén rekening houden met veranderende klimatologische omstandigheden met een flinke korrel zout. Dat komt omdat vogels zo fantastisch 'gebufferd' zijn. Ze zijn niet voor één gat te vangen. Natuurlijk moeten ze in energie-balans blijven, maar als de energiebehoefte toeneemt, zijn dieren in staat om op slinkse wijze energie te sparen. En andersom.

Óf vogels in staat zullen zijn om zich aan klimaatverandering aan te passen hangt van heel veel andere factoren af. In landschappen met voldoende ecologische mogelijkheden en niet al te veel onmogelijkheden in de vorm van predatoren, parasieten en verstoringen, zullen vogels goed in staat zijn om variaties in

weer en wind op te vangen. Dat doen ze al op korte termijn; dat kunnen ze ook op langere termijn. In mijn ogen is zelfs op de middellange termijn – de duur van een mensenleven, die orde van grootte – de soortspecifieke kwaliteit van habitats een veel grotere factor dan het klimaat.

Wadvogels bestaan niet dankzij klimaat

Laten we eens twee wad­engebieden vergelijken. Bijvoorbeeld de Banc d'Arguin in Mauretanië met ons wad; twee gebieden die door onze wadvogels stevig met elkaar zijn verbonden. Eén van de zaken die dan opvallen is dat, ecologisch gezien, de overeenkomsten groter zijn dan de verschillen. Hoewel de Banc d'Arguin in de tropen ligt, waan je je daar ook echt op het wad. Het is er groener dan bij Terschelling, want er groeit veel meer klein zee­gras. Toch zou datzelfde zee­gras ook in Nederland op wad­platen groeien als het niet steeds was weggedregd. Op dat zee­gras grazen wad­slakjes, dezelfde wad­slakjes als in Nederland, en in het wad komen schelpdieren voor, voor een deel dezelfde schelpdieren als bij ons. Aan de hoge einden van het wad vind je duintjes en soms

kleine kwelders, en ook die lijken verdacht veel op de onze. Bedenken we dat de specifieke ecologische rijkdom van wad­platen vooral bepaald wordt door gebrek aan dynamiek, aan bodemberoering, dan moeten we concluderen dat niet zozeer het klimaat bepalend is voor het voorkomen van wadvogels, maar de grootte en lokalisering van die wad­platen in de trek­routes. En natuurlijk de manier waarop mensen met die wad­platen omspringen.

Minder kou: slechtere habitat

Kanoeten, drieteenstrandlopers, paarse strandlopers en zil-verplevieren broeden vooral op de meest noordelijke toendra's, liefst op plekken van waar je 's zomers over het pak­ijs van de Poolzee kunt kijken. Dat poolijs wordt steeds dunner, het oppervlak steeds kleiner. In veel klimaat­scenario's is de scheep­vaartroute van Europa naar Azië, de route waar Willem Barentsz zo tuk op was, binnen tien jaar werkelijkheid. Als er geen ijs meer ligt voor de kust van Hoog-Arctisch Canada en Siberië dan zullen de omstandigheden voor die kanoeten en drietenen natu­urlijk gestaag veranderen. In eerste instantie wordt het met warmere zomers misschien zelfs beter voor ze, maar dan zal geleidelijk hun broed­ha-bitat veranderen. De dichtheid en de hoogte aan vegetatie zullen toenemen en de diversiteit aan insecten en andere ongewervelden. Als het waar is dat kanoeten en drietenen, vanwege de relatieve kiemvrijheid van de noordelijkste toendra, alleen dáár kunnen broeden, dan zullen ze het op den duur moeilijk krijgen. En als naast de poolvos, ook onze rode vos zich in het noorden van Taymir gaat vestigen, dan helpt dat natu­urlijk evenmin.

De omvang van leefgebied is cruciaal

Toch ben ik alleen somber over de toekomst van kanoeten en drietenen in het licht van ons eigen gedrag; het wanhopig besef dat wij te weinig goede habitats voor deze en andere trek­vogels overlaten. Kanoeten zijn als soort misschien wel tien miljoen jaar oud; in die tijd hebben ze tientallen ijstijd-cycli doorstaan. Tijdens elke cyclus van veertig- tot honderd-duizend jaar, verplaatste de voor hun geschikte toendra-habitat zich honderden tot enkele duizenden kilometers. Soms gingen die verplaatsingen net zo snel als ze nu gaan. Kanoeten – de meeste trek­vogels, denk ik – hebben veel grotere capaciteiten om op veranderingen in de geografie van voor hen geschikte habitats in te spelen. Waar het om gaat is de grootte en uitgestrektheid van die habitats, en daar wringt de schoen.

Klimaat maakt het ware probleem duidelijk

Wad­platen bijvoorbeeld breiden zich doorgaans uit bij een niet al te snel stijgende zeespiegel; wadden drogen op bij zeespiegeldaling. Bij zeespiegelstijging zullen wadden zich proberen landinwaarts te verplaatsen; maar op alle plaatsen waar dat economisch interessant is, steken we daar een stokje voor. Niet vanwege de klimaatverandering, maar vanwege die menselijke ingrepen raken trekkende wadvogels in de knel. Op korte termijn kunnen wij proberen om trek­vogels hoogkwalitatieve habitats te gunnen. De trek­vogels zelf zullen er alles aan doen om zulke habitats te blijven benutten. Klimaatverandering en zeespiegelstijging kondigen dus zeker niet het einde der tijden aan voor trekkende wad- en toendravigels. Wel maakt de realiteit van klimaatverandering de noodzaak om specifieke habitats goed te beschermen nóg groter dan voorheen. ●